

MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDA MA'NAVY-MA'RIFIY ISLOHOTLAR TARIXI

Omonov Azizbek

Millat Umid Universiteti

Xalqaro biznes va moliya fakulteti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17554564>

Annotatsiya. Maqola O'zbekiston mustaqillik erishgach, ma'naviy va ma'rifiy sohalarda yuz bergan o'zgarishlar haqida gap boradi. Mustaqillikning dastlabki bosqichidan boshlab, keyingi rivojlanish va so'nggi yillardagi yangilanishlar sodda tilda tahlil etilgan. Bu islohotlarning yoshlar tarbiyasiga, milliy qadriyatlarning tiklanishiga va jamiyat taraqqiyotiga ta'siri ko'rsatilgan. Maqola oddiy o'quvchilarga mo'ljallangan, ilmiy faktlar asosida yozilgan.

Kalit so'zlar: mustaqillik, ma'naviyat, ma'rifat, islohat, milliy meros, ta'lim tizimi, madaniy taraqqiyot.

HISTORY OF SPIRITUAL AND EDUCATIONAL REFORMS IN UZBEKISTAN DURING THE YEARS OF INDEPENDENCE

Annotation. The article discusses the changes that occurred in the spiritual and educational spheres after Uzbekistan gained independence. Starting from the initial stage of independence, further development and updates in recent years are analyzed in simple language.

The impact of these reforms on the education of youth, the revival of national values, and the development of society is shown. The article is intended for ordinary readers and is written on the basis of scientific facts.

Keywords: independence, spirituality, enlightenment, reform, national heritage, education system, cultural development.

ИСТОРИЯ ДУХОВНО-ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ РЕФОРМ В УЗБЕКИСТАНЕ В ГОДЫ НЕЗАВИСИМОСТИ

Аннотация. В статье рассматриваются изменения, произошедшие в духовно-образовательной сфере после обретения Узбекистаном независимости. Начиная с начального этапа независимости, доступным языком анализируется дальнейшее развитие и обновление в последние годы. Показано влияние этих реформ на воспитание молодежи, возрождение национальных ценностей и развитие общества. Статья рассчитана на широкого круга читателей и написана на основе научных фактов.

Ключевые слова: независимость, духовность, просвещение, реформа, национальное наследие, система образования, культурное развитие.

Kirish

O'zbekiston 1991-yil 31-avgustda mustaqillikka erishdi. Bu voqea xalqimiz uchun yangi davr ochdi – erkinlik, o'zini o'zi boshqarish va madaniy tiklanish davri. Mustaqillik nafaqat iqtisodiy yoki siyosiy o'zgarishlar keltirdi balki ma'naviy hayotda ham katta siljish bo'ldi.

Ma'naviyat – bu insonning ruhiy dunyosi uning vataniga bo'lgan muhabbati va qadriyatlariga hurmati. Ma'rifat esa bilim va tarbiya orqali jamiyatni yaxshilashdir. Hukumat bu sohalarni rivojlantirishni davlat siyosatining markaziga qo'ydi chunki ma'naviy kuchli jamiyat – mustahkam davlatning poydevori.

Bu maqolada islohotlarning uch bosqichini ko'rib chiqamiz: 1991–2000 yillar (tiklanish), 2001–2016 yillar (tizimlash) va 2017–2025 yillar (yangilanish). Manbalar asosida yozilgan masalan Wikipedia maqolasida ma'naviy meros tiklanishi haqida batafsil gapirilgan.

Shuningdek Prezident Mirziyoyevning strategiyasi bu jarayonlarni yangi bosqichga olib chiqdi. Maqsad – bu o'zgarishlarni oddiy tilda tushuntirish ularning bugungi hayotga ta'sirini ko'rsatish.

1. Mustaqillikning dastlabki yillari (1991–2000-yillar) Mustaqillikdan keyingi birinchi o'n yil qiyin bo'ldi chunki Sovet davridagi ta'sir kuchli edi. Hukumat birinchi navbatda milliy o'zlikni tiklashga e'tibor qaratdi. “Ma'naviyat va ma'rifat” markazi tashkil etildi u orqali xalq orasida vatanparvarlik va milliy g'urur targ'ib qilindi O'zbek tili davlat tili bo'ldi milliy bayramlar – Navro'z Mustaqillik kuni va diniy hayitlar rasmiy nishonlana boshladi Bu xalqning ruhiy holatini ko'tardi va o'z madaniyatiga bo'lgan hurmatni oshirdi.

Diniy erkinlik ham katta muammo edi. Masjidlar va madrasalar qayta ochildi, diniy ta'lim muassasalari faoliyat boshladi. O'zbekiston musulmonlari idorasi kengaydi, Qur'on o'zbek tilida chop etildi. Bu jarayon milliy ma'naviyatni rivojlantirdi va xalqning tarixiy ildizlariga qaytishiga yordam berdi. Tarixiy shaxslar – Amir Temur, Alisher Navoiy va boshqalar haqida gapiradigan bo'lsak, ularning nomlari tiklandi, haykallar qurildi va asarlari nashr qilindi. GulDU materiallarida aytilishicha, bu ishlar xalqda faxr tuyg'usini uyg'otdi.

Ta'lim tizimida ham o'zgarishlar bo'ldi. Milliy tarix va madaniyat darslari kiritildi, yoshlarni halol va bilimli qilish uchun dasturlar yaratildi. Lekin bu davrda resurslar kam bo'lgani uchun jarayon asta-sekin kechdi. Shunga qaramasdan, bu yillar ma'naviy poydevor qo'ydi.

2. Rivojlanish va tizimlash davri (2001–2016-yillar) Ikkinchi bosqichda ma'naviy islohotlar tizimli bo'ldi. Hukumat qonunlar orqali bu sohani mustahkamladi. Masalan, “Milliy istiqlool g'oyasi” fani ta'lim tizimiga kiritildi, u yoshlarni vatanparvar va madaniyatli qilishga xizmat qildi. “Ta'lim to'g'risida”gi qonun va kadrlar tayyorlash dasturi qabul qilindi, ta'limni tubdan yangiladi [5]. Ommaviy axborot vositalari roli oshdi. Televideniye va gazetalarda ma'naviyat, tarix va san'at haqidagi ko'rsatuvlar ko'paydi, masalan, “O'zbekiston tarixi” va “Oltin meros”. Kitobxonlikni rivojlantirish uchun kutubxonalar ta'mirlandi, yangi adabiyotlar chop etildi. Teatr va muzeylar faoliyati jonlandi. OEFEN.uz referatida ta'kidlanishicha, bu yillarda oilaviy tarbiya va yoshlar masalalari davlat darajasida ko'rib chiqildi. Birinchi Prezident Islom Karimovning “Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch” kitobi bu davrning asosiy qo'llanmasiga aylandi. Kitobda ma'naviyatning inson va jamiyat uchun ahamiyati sodda tilda yoritilgan [1]. Natijada, ma'naviy yondashuv har bir sohada mezon bo'ldi. Bu davrda global ta'sirlar (internet) yangi muammolar keltirdi, lekin ma'naviy hayot barqaror rivojlandi.

3. Yangi O'zbekiston va yangilanish davri (2017–2025-yillar) 2017-yildan Prezident Shavkat Mirziyoyev rahbarligida ma'naviy islohotlar yangi bosqichga chiqdi. “Yangi O'zbekiston – yangi ma'naviyat” shiori ilgari surildi. Endi islohotlar nafaqat davlat, balki jamiyat ishtirokida amalga oshirilmoqda. PQ-2996-sonli qaror asosida ma'naviy tizim isloh qilindi, maktablarda “Ma'naviyat soatlari” va maxsus xonalar tashkil etildi [4]. Yoshlar va oila masalalari markazda. “Yoshlar daftari”, “Kitobxonlik haftaligi” va “Ma'naviyat festivali” kabi dasturlar yoshlarning salohiyatini oshiradi. Ijtimoiy tarmoqlarda ma'rifatni targ'ib qiluvchi faoliyat ko'paydi.

Yoshlarovozi.uz maqolasida aytilishicha, 100 jildlik “Turkiy adabiyot durdonalari” va boshqa loyihalar madaniy merosni saqlaydi. Tarixiy xotira va xalqaro hamkorlik ham kuchaydi.

UNESCO bilan birga Navoiy va Bobur yubileyleri nishonlanmoqda. Ilmiybaza.uz maqolasida ta’kidlanishicha, milliy qadriyatlar tiklanishi mustaqillikning muhim yutug’i. Bu davrda ma’naviyat jamiyatning barcha qismlariga kirib bordi, yoshlarni ilmi va vatanparvar qilish eng asosiy vazifa bo’ldi.

Xulosa

O‘zbekiston mustaqillik yillarida ma’naviy-ma’rifiy sohada katta yutuqlarga erishdi.

Dastlabki tiklanishdan boshlab, tizimli rivojlanish va yangi bosqichgacha – bu jarayon xalqni birlashtirdi. Ma’naviyat insonni halol va vatanparvar qiladi, jamiyatni mustahkamlaydi.

Bugun yoshlarni tarbiyalash – kelajak uchun kalit. Islohotlar davom etsa, O‘zbekiston yanada kuchli bo‘ladi, chunki ma’naviy meros – bizning boyligimiz.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
3. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent, 2023.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining PQ-2996-son qarori, 2017-yil 19-may.
5. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to’g’risida”gi qonuni. – Toshkent, 2020.
6. Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot. PDF, TIIAME.
7. “Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ma'naviy va madaniy”. PDF, SSUV.uz.
8. Mustaqillik yillarida ma'naviy va ma'rifiy hayot, ilm-fan rivojlanishi. OEFEN.uz.
9. Mustaqillik yillarida O'zbekistonning iqtisodiy, manaviy va madaniy taraqqiyoti. OK.ru.
10. Mustaqillik yillarida O'zbekistonda ma'naviy va madaniy taraqqiyot. JDPU.uz.
11. Foydalanuvchi: Elshod3118/Mustaqillik yillarida manaviy taraqqiyot. Wikipedia.
12. MUSTAQILLIK YILLARIDA O'ZBEKISTONDAGI MA'NAVIY VA MADANIY TARAQQIYOT. DOC, GulDU.
13. Mustaqillik yillarida O'zbekistondagi ma'naviy va madaniy taraqqiyot. Prezi.com.
14. MAMLAKATIMIZDA MA'NAVIY-MA'RIFIY SOHADA AMALGA OSHIRILGAN ISLOHOTLAR. Yoshlarovozi.uz, 2024.
15. MUSTAQIL O'ZBEKISTONNING MA'NAVIY VA MADANIY TARAQQIYOTI. Ilmiybaza.uz, 2024.
16. in-academy.uz, historyjournal.uz, ziyonet.uz saytlari materiallari.